

* таблица рассчитана и составлена автором на основе данных: Национальные счета России в 2001-2008 годах // Федеральная служба государственной статистики. – URL: http://www.gks.ru/bgd/regl/B09_15/IssWWW.exe/Stg//%3Cextid%3E/%3Cstoragepath%3E::%7C5.2.xls

Причем следует отметить, что промежуточное потребление непосредственно промышленными производствами не отличается высокими показателями потребления продукции, созданной в других секторах экономики. Так, из таблицы 1 видно, что порядка 80% промежуточного потребления в отраслях промышленности представлено продукцией непосредственно самих отраслей промышленности. И лишь оставшиеся 20% с небольшим приходятся на продукцию, произведенную в других секторах экономики, среди которых продукция таких видов экономической деятельности, как: «Сельское хозяйство, охота и лесное хозяйство», «Операции с недвижимым имуществом, аренда и предоставление услуг», «Транспорт и связь».

Таким образом, становится видно, что в современных условиях общественного воспроизводства промышленный сектор экономики приобретает черты интегрирующей основы, формирующей необходимые условия для производства и занятости в других секторах экономики, является фактором становления новых организационно-экономических форм. Такая постановка вопроса размывает традиционные представления о границах отраслей, особенно по части промышленного производства, часть результатов которого оказалась непосредственно представленной в сервисной деятельности. По сути дела, необходимо формирование новой промышленной основы для сервисной деятельности с учетом требований трансформационных процессов.

Литература:

1. Еделев Д.А. Проблемы воспроизводственной конкурентоспособности современной промышленности // Terra economicus. – 2013. – Т. 11. – №4. – Ч. 3. – С. 62-71.
2. Зуев В.Е. Интеграция как инструмент реализации промышленной политики // Региональная экономика: теория и практика. – 2012. – №24.
3. Миллер А. Интеграция в промышленном секторе России: проблемы и пути решения // Предпринимательство. – 2011. – №5.
4. Татуев А.А. Социально-экономическая роль промышленной политики в современной экономике // Вестник УМО. Экономика, статистика и информатика. – 2012. – №3(2).

Мороз В.М.

д. держ. упр., доцент,

Національний університет цивільного захисту, м. Харків

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ДЕРЖАВИ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СОЦІАЛЬНОГО ОБ'ЄКТУ

У межах наших попередніх досліджень було з'ясовано, що трудовий потенціал є перш за все власністю його носія, хоча до процесу його формування, крім самої особистості, причетні у тому числі і інші суб'єкти (родина, суспільство, держава, капітал тощо) [1]. Крім того, слід прийняти до уваги, що власник трудового потенціалу самостійно, під впливом виключно власних уявлень про доцільність його використання, приймає відповідне рішення. Така монополія власника трудового потенціалу на розпорядження власним потенціалом, з одного боку, є цілком логічною, а з іншого – обумовлює окремі втрати як з боку суспільства, так і з боку держави. По-перше, суспільство приймає активну участь в формуванні трудового потенціалу окремого індивіда (безоплатне надання блага індивіду у вигляді послуг у межах освітніх, соціальних, природоохоронних програм, програм з охорони здоров'я тощо), що призводить до витрачання суспільних ресурсів. Ефективність таких витрат важко обрахувати з огляду неможливості чіткого розмежування в об'ємі цих витрат, часток які розподіляються за окремими напрямками (наприклад, частка суспільних витрат яка спрямовується на забезпечення суспільного спокою у державі та частка витрат яка безпосередньо приймає участь у формуванні трудового потенціалу особистості). Крім того, оцінювання ефективності ускладнено неоднаковим доступом членів суспільства до відповідних благ (наприклад, особи які мешкають за межами великих міст, позбавлені можливості прямого доступу до культурної спадщини регіону). Цей фактор суттєво впливає на формування якісної складової трудового потенціалу. Таким чином, експерти з оцінювання не мають можливості визначити виправданість тих чи інших витрат суспільства у контексті їх результативності. По-друге, суспільство втрачає від недовикористання трудового потенціалу, пов'язаного з відсутністю бажання індивіду максимізувати власну трудову активність. Людина має трудовий потенціал, але використовує його не у повному обсязі, або використовує за межами суспільно-економічних відносин (наприклад, працює у межах домогосподарства або працює з неповним навантаженням). Таке вільне відношення особистості до так званого суспільного боргу суттєво (в своїй критичній масі) впливає на накопичення відповідних благ. Відповідна позиція громадян може породжувати своєрідний мультиефект пов'язаний з виникненням бажання в іншій частини громадян відносно активного споживання суспільних благ з мінімальною участю у їх накопиченні. Отже, виникає нагальна необхідність опрацювання такого механізму державного управління трудовим потенціалом, функціонування якого може забезпечити виникнення бажання у носіїв трудових можливостей до максимального їх використання.

Ринкова система з її економічним механізмом у якості основного інструментарію впливу, передбачає добровільний обмін товарами

(послугами), в той час як політична система (дія політичного механізму) спонукає людину до сплати податків в обмін на суспільні блага, хоча споживачем цих благ є суспільство в цілому. Ринкова система спонукає потенційного учасника ринкових відносин до самостійного прийняття рішення щодо доцільності відповідних дій (рішення про купівлю або продаж товару (послуги) приймається безпосередньо індивідом в залежності від конкретної потреби). В цьому випадку мова йде скоріше про мотивуючий вплив ринкової системи. Політична система не передбачає прийняття до уваги бажання окремої людини щодо сплачування податків (рішення про обмін стягнутих з індивіда грошей у вигляді податків на суспільні блага, до формування переліку та об'єму яких індивід не має прямого відношення, приймається зовнішньою по відношенню до індивіда системою). Крім того, державно-управлінське рішення не завжди буде оцінено як ефективне за умови використання суто економічних критеріїв відповідного аналізу. Така розбіжність у критеріях оцінювання прийнятого рішення у межах теорії суспільного вибору не може бути обґрунтована виключно з позиції суспільної доцільності (необхідності) тієї чи іншої дії, а скоріше обумовлюється прагненням суб'єкту управління максимізувати владу з метою збільшення можливостей впливу на об'єкт управління. Нажаль, вектор такої зміни (напрямок державної політики) не завжди є спрямованим на досягнення суспільних цілей та не сприяє становленню інституціональної архітекτονіки. Виникає ситуація, за якою політичний та економічний механізми не здатні забезпечити виникнення прагнення у носія трудових можливостей до їх максимальної реалізації у межах суспільного виробництва.

У контексті вирішення цього протиріччя автором було запропоновано змінити акцент у дії політичного механізму з стимулюючого (який відповідно до природи взаємодії суб'єкту та об'єкту державного управління є основним у функціонуванні політичного механізму) на мотивуючий (використання якого є більш природним у межах дії економічного механізму). Відповідно до наших уявлень про особливості функціонування запропонованого механізму він отримав назву «мотиваційний механізм стимулювання трудової активності» [2]. Метою функціонування такого механізму стає створення умов для формування потреби у індивіда для використання наявного у нього трудового потенціалу. Тобто, напрямом впливу суб'єктів державного управління стає не власник трудових можливостей, а умови, у межах яких ці можливості формуються, використовуються та розвиваються. З одного боку, держава використовує політичний механізм (стимулювання трудової активності), але дія цього механізму спрямована на середовище, у межах якого функціонує об'єкт державного управління, який відповідно до визначених умов самостійно формує індивідуальні спонукальні мотиви. Така опосередкована роль держави в управлінні трудовим потенціалом підтверджена результатами проведеного автором соціологічного дослідження «Оцінка рівня розвитку трудового потенціалу особистості». Зміст анкети було опрацьовано відповідно до основних положень теорії та методології

соціологічного дослідження [3]. У письмовому опитуванні взяли участь респонденти, які мешкають на території Харківської, Донецької, Луганської, Запорізької, Львівської областей та Автономній Республіці Крим, а також громадяни Латвії (м. Рига, м. Даугавпілс та Даугавпільський край) та Фінляндії (м. Варкаус та Північна Савонія). Контрагентами на території країн Європейського Союзу виступили кафедра менеджменту Інституту транспорту та зв'язку (Латвія, м. Рига) та кафедра індустріального менеджменту Інституту прикладних наук Савонія (Фінляндія, м. Куопіо). Аналіз анкет респондентів дозволив сформулювати такі висновки:

1) лише 30% опитаних здійснює трудову діяльність за фахом отриманим після закінчення навчального закладу, що свідчить про недостатній рівень організації профорієнтаційної роботи та недосконалість її теоретично-методичного забезпечення, а також про неефективність функціонування механізму державного замовлення на підготовку спеціалістів відповідного фаху;

2) лише 35% респондентів згодні з тим, що рівень використання власного трудового потенціалу обумовлює рівень життя особистості (мікрорівень), хоча 50% погодились з тим, що рівень використання особистістю власного трудового потенціалу обумовлює рівень життя у відповідній країні (макрорівень), що свідчить про існування значного розриву між рівнем використання трудового потенціалу та можливостями у задоволенні його власником життєвих потреб;

3) при розподілі часток відповідальності між людиною, родиною, безпосереднім оточенням людини, трудовим колективом, державними органами виконавчої влади вищого рівня; державними органами виконавчої влади місцевого рівня; органами місцевого самоврядування та органом законодавчої влади країни, на долю органів влади у межах їх сумарного впливу на процес формування трудового потенціалу припадає лише 9% (на процес використання та розвитку трудових можливостей – по 8% відповідно), що свідчить про можливість сприйняття ролі суб'єктів владних відносин на рівні опосередкованих впливів;

4) розподіл часток впливу якісних характеристик на загальний рівень трудового потенціалу особистості має такий вигляд: здоров'я – 34%; освіта – 22%; професіоналізм – 27%; творчість – 17%, що свідчить про значущість освітньо-кваліфікаційного рівня у поєднанні з досвідом трудової діяльності людини;

5) 90% респондентів мають бажання використовувати наявний трудовий потенціал, в той час як бажання до його розвитку має 80%, що за умови прийняття до уваги факту обсягів використання респондентами наявних у них трудових можливостей на рівні більшим ніж 80% від доступних до використання, становить лише 30%, тобто 70% респондентів мають резерви труда, що свідчить про відсутність умов до їх використання;

6) при визначенні домінуючого впливу стимулюючих факторів на формування потреби щодо використання трудового потенціалу, який на цей

час знаходиться поза межами повсякденного використання: 45% респондентів назвало матеріальну зацікавленість; 40% – визначило отримання морального задоволення; 5% – назвало суспільну потребу; 10% респондентів запропонувала власні варіанти, що свідчить про необхідність забезпечення гідного рівня оплати труда у поєднанні зі створенням умов, за яких людина буде перебувати у гармонії з власною трудовою діяльністю;

7) серед основних перешкод щодо формування бажання в особистості до використання власного трудового потенціалу: 40% респондентів визначило власні лінощі, 25% – розуміння відсутності потреби суспільства у результатах використання людиною трудових можливостей (наявний трудовий потенціал не відповідає потребам суспільства); 20% – розуміння відсутності власної потреби у результатах такого використання (збільшення рівня реалізації наявного трудового потенціалу не забезпечить підвищення рівня життя); 15% – відсутність умов для використання трудового потенціалу, що свідчить про необхідність удосконалення механізму державного управління розвитком трудового потенціалу за напрямом перегляду співвідношення у його межах стимулюючих та мотивуючих методів;

8) державна політика за напрямом формування, використання та розвитку трудового потенціалу особистості може бути розбудована без прийняття до уваги гендерних особливостей (цей висновок не означає, що діяльність суб'єктів державного управління за напрямом використання та розвитку трудового потенціалу не повинна враховувати деякі особливості трудової діяльності жінки);

9) порівняння відповідей респондентів, які мешкають в Україні з відповідями респондентів з країн Європейського Союзу, не дозволило виявити принципові відмінності, хоча певні особливості таки існують.

Результати проведеного дослідження дозволили сформулювати загальний висновок про те, що вплив держави має швидше опосередковану роль щодо забезпечення функціонування та розвитку системи трудового потенціалу держави. Основним об'єктом державно-управлінського впливу повинно стати середовище, у межах якого відбувається процес саморозвитку системи трудового потенціалу. На підставі проведеного дослідження у дисертації обґрунтовано основні напрями державно-управлінського впливу на систему стимулювання праці та принципи формування мотиваційного механізму стимулювання трудової активності громадян.

Література:

1. Мороз В.М. Мотиваційний механізм стимулювання трудової активності: державно-управлінський аспект : монографія / Володимир Мороз. – Х. : С.А.М., 2012. – 408 с.
2. Мороз В.М. Державне управління процесом формування дієвого мотиваційного механізму стимулювання трудової активності громадян / В.М. Мороз // Університетські наукові записки : науковий часопис ХУУП . – 2011. – № 1. – С. 347–354.

3. Зерчанинова Т.Е. Методы социологических и прикладных исследований: учебное пособие / Зерчанинова Т.Е. – Екатеринбург: Изд. Уральской академии государственной службы, 2010. – 248 с.

Скачедуб С.А.

аспірант кафедри економічної теорії

*Донецький національний університет економіки і торгівлі
ім. М. Туган-Барановського*

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІПОТЕЧНОГО РИНКУ У КАЗАХСТАНІ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

В межах інституційного реформування економіки України, одним з пріоритетних напрямків є розвиток ринку іпотеки, як джерела доступного житла. На сучасному етапі розвитку економіки інститут іпотеки виступає у ролі ефективного механізму трансформації заощаджень у цільове інвестування реального сектору економіки. Адже за посередництвом інституту іпотеки активізується ринок житла, йде розвиток будівничої галузі та пов'язаних з нею секторів промисловості. Таким чином відбувається розширення робочих місць, пожвавлення діяльності банківської системи. Таким чином інститут іпотеки може у цілому розглядатись і як фактор можливого пожвавлення та зростання економіки України. Але інститут іпотеки в Україні знаходиться на стадії свого формування і становлення, має деякі інституціональні дефекти та дуже обмежений адміністративними бар'єрами різного рівня. Отже, постає необхідність усестороннього теоретичного аналізу шляхів побудови і модернізації інституту іпотеки в Україні з урахуванням світової практики. Одним з можливих шляхів модернізації інституту іпотеки в Україні є застосування інституціональних особливостей функціонування ринку іпотеки у Казахстані, як однієї з пострадянських країн, яка досягнула значного успіху на даному шляху. Так, ще на початку ХХІ сторіччя Казахстан почав активно розвивати житлове іпотечне кредитування. Перш за все було сформовано законодавчі основи функціонування ринку іпотечних кредитів: прийнято Указ Президента Республіки Казахстан, що має законну силу від 23 грудня 1995 р. «Про іпотеку нерухомого майна»; Закон Республіки Казахстан від 2 липня 2003 р. «Про ринок цінних паперів»; Ухвалою Уряду Республіки Казахстан від 21 серпня 2000 р. схвалено «Концепцію довгострокового фінансування житлового будівництва і розвитку системи іпотечного кредитування».

По-друге у 2000 р. було створено Казахстанську іпотечну компанію, яка відіграє особливу роль у розвитку іпотечного ринку Казахстану завдяки тому, що займається рефінансуванням банків, що надають житлові іпотечні кредити відповідно до встановлених цією компанією стандартів і вимог. Діяльність Казахстанської іпотечної компанії регламентується основними положеннями